

BASINDAKİ BİLGİLER IŞIĞINDA İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİMİZDEN TRABZON MİLLETVEKİLİ SENİHA HIZAL VE MECLİSTEKİ FAALİYETLERİ*

*Selman YAŞAR***

ÖZ

Türk Milletinin çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkması için bir çok yenilik gerçekleştiren Atatürk, Türk kadınının Cumhuriyet idaresinde hak ettiği yeri elde etmesi için çalışmıştır. 1926 yılında Medeni Kanun'la yeni haklar edinen, 1930'da Belediye seçimlerine katılma, 1933'te Muhtar seçilme hakkını alan Türk kadını, Atatürk'ün önderliğinde, 5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilen kanunla milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanmıştır. 8 Şubat 1935 tarihinde yapılan V.Dönem seçimlerinde 18 kadın milletvekili seçilerek TBMM'ne katılmıştır. Kadınların milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanması, sonrasında yapılan seçimler, ilk kadın milletvekillerinin seçimleri ve TBMM'ndeki çalışmaları kamuoyunda büyük yankı yapmıştır. Dönemin gazeteleri yaptıkları haberlerle ilk kadın milletvekilleri ve TBMM'ndeki çalışmalarıyla ilgili olarak halkı aydınlatmışlardır. Bu milletvekillerinden biri de Seniha Hızal'dır. Seniha Hızal, V.Dönem (1935-1939) Trabzon milletvekilliği yapmıştır. Seniha Hızal, milletvekilliği döneminde yaptığı çalışmalarıyla TBMM'ne giren diğer 18 kadın milletvekili gibi Atatürk'ün Türk kadınına olan güvenini boşa çıkarmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Atatürk, Kadın, Milletvekili, Seniha Hızal, Trabzon.

IN THE LIGHT OF THE PRESS INFORMATION OUR FIRST FEMALE DEPUTIES TRABZON DEPUTIES SENİHA HIZAL AND PARLIAMENTARY WORK

ABSTRACT

Ataturk has realized many revolutions in order to modernise Turkish nation and to catch up with contemporary civilization, endowing Turkish women with important roles in the administrative duties of the Republic. The Turkish woman, who gained the new rights by the Civil Code in 1926, attained the right to contest the municipal elections in 1930 and Seniha Hızal was elected as *mukhtar* in 1933. She gained the right to elect and be elected as a deputy under Atatürk's rule and leadership on 5 December 1934, and she were among the 18 female MPs elected on 8 February

* *Gönderim tarihi: 03.04.2019. Kabul tarihi:21.09.2019.*

** *Doç.Dr., Batman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, BATMAN. selman.yasar@batman.edu.tr ORCID: 0000-0002-1396-295X*

1935 elections to join the Turkish Grand National Assembly. Upon women's right 'to elect and to be elected' at the general elections, the appearance of women at the subsequent elections and the first women deputies at the parliament, and their activities in the Turkish Grand National Assembly, had a great influence on public opinion. These women did not disappoint Atatürk's trust in Turkish women. The headlines were occupied with the news about these first female MPs and their achievements at the Turkish Grand National Assembly. The study examines the biography of Seniha Hızal, who represented Trabzon and was one of those 5th term deputies between 1935-1939.

Keywords: Atatürk, Women, Deputy, Seniha Hızal, Trabzon.

Giriş

Milli Mücadele yıllarında toplumda yükselen bağımsızlık ve vatan müca- delesi kavramları çerçevesinde kadınlar, sadece fikirsel düzeyde değil aksiyon düzeyinde de kurtuluş mücadelesine katılmışlardır. Bu durum Türk toplumunda "vatan ve bağımsızlık" kavramları çerçevesinde cinsiyet ayrımının –neredeyse- ortadan kalktığı, Cumhuriyet Dönemi kadınları için temel referans alınacak bir süreç olmuştur. Nitekim Cumhuriyet döneminde kadının siyasal haklarını kazanma sürecinde öncü olan kadınlardan Halide Edib, İzmir'in işgalini telin etmek için düzenlenen 1919 Sultanahmet Mitingi'nde yaptığı coşkulu konuş- masıyla adeta efsaneleşmiştir. Bu durum, günümüz, edebiyat ve tarih literatü- rüne de Halide Edib'in "*Sultanahmet mitinginin ateşli hatibi*" olarak geçmesine sebep olmuştur. Halide Edib örneğinde görüldüğü üzere, Tanzimat ile başlayan toplumsal dönüşüm süreci ile önce eğitim seviyesi yükselmeye başlayan, ardından fikirlerini yazıya dökerek kamuoyu ile paylaşmaya başlayan kadınlar bununla yetinmeyip, kendi gazete ve dergilerini kurmuşlar, cemiyetler kurarak örgütlenme bilincine ulaşmışlardır.¹

1930 yılında kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediye seçimlerinde kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Kadınlar bu hakkı hemen kullanmışlar. İzmir'de Hasane Nalan ve Benal Nevzat ve İstanbul'da Rana Sani Yaver, Seniye İsmail, Ayşe Remzi Hanım, Nakiye Hanım, Latife Bekir meclis üyesi olarak seçilmişlerdir. 1933 yılında Köy Kanununda yapılan değişikliklerle kadınlara köy muhtarı olabilme hakkı tanınmıştır. Aydın Çine Demirdere Köyü muhtarlığına Gül Esin seçilerek Türkiye'nin ilk kadın muhtarı olmuştur.

Kadınların genel seçimlerde seçme seçilme hakkı için gerekli yasal değişiklik 1934 yılında Başbakan İsmet İnönü ve 191 milletvekilinin sunduğu Anayasa ve Seçim Kanununda değişiklik yapılmasını öngören yasa önerisi sonucu gerçekleşmiştir. Öneri, 5 Aralık 1934'te Mecliste görüşülmüş, yapılan oylamada, 317 üyeli Meclis'te, oylamaya katılan 258 milletvekilinin tamamının

¹ Sedef Bulut-Miray Vurmay Güzel, "Ortadoğulu Kadın Gözünden Atatürk Döneminde Kadın Hakları: Mısır Örneği", *DTCF Dergisi*, 57.1, 2017, s. 6-7.

oyuyla değişiklik önerisi kabul edilmiştir. Anayasanın 10. ve 11. maddeleri değiştirilerek her kadına 22 yaşında seçme, 30 yaşında seçilme hakkı verilmiştir. Bu anayasa değişiklikleri çerçevesinde İntibah-ı Mebusan Kanunu (Milletvekili Seçimi Kanunu)'nda 11 Aralık 1934'de yapılan değişiklikler sonucu anayasada tanınan haklar seçim kanunuyla da düzenlenmiştir.

Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanıdıktan sonra, kadınların katıldığı ilk genel seçim, 8 Şubat 1935 yılında yapılan TBMM 5. dönem seçimleridir. Bu seçimlerde 17 kadın milletvekili T.B.M.M.'ye girmiştir. Bu milletvekilleri Mebrure Gönenç (Afyon), Hatı Çırpan (Ankara), Türkan Örs Baştuğ (Antalya), Sabiha Gökçül Erbay (Balıkesir), Şekibe İnel (Bursa), Hatice Özgener (Çankırı); Huriye Öniz Baha (Diyarbakır), Fatma Memik (Edirne), Nakiye Elgün (Erzurum), Fakihe Öymen (Ankara), Benal Nevzat İftar Arıman (İzmir), Ferruh Güpgüp (Kayseri); Bahire Bediş Morova Aydilek (Konya), Mihri Pektaş (Malatya), Meliha Ulaş (Samsun), Fatma Esmâ Nayman (Seyhan), Sabiha Görkey (Sivas), Seniha Hızal (Trabzon)'dur. 1936 yılı başında boşalan milletvekillikleri için yapılan ara seçiminde emekli öğretmen Hatice Özgenel'in Çankırı milletvekili olarak seçilmesiyle meclisteki kadın milletvekili sayısı 18'e çıkmıştır.²

1. Dünyada ve Türklerde Kadının Yeri ve Kadın Hakları

Kadın haklarının gelişimine yönelik ilk tartışmaları erkekler başlatmış olmasına rağmen; tarih kendi davaları için savaşan, eylemler yapan, hatta bu uğurda hayatlarını vermektен çekinmeyen mücadeleci kadınlara da tanıklık etmiştir. 1793 yılında Fransız Parlamentosunda kadın hakları konusunda fırtınalar koparan önerinin sahipleri Madame La Cambe, Olymp de Gouges ve Roland'dır. Kısa bir süre sonra giyotinle can veren bu kadınların kanları, sonraki yıllarda tüm dünyada verilecek olan kadın hakları mücadelesinin tohumlarını sulamıştır. Bu aşamada, bütün dünyadaki kadınlar eğitim, evlilikte ve iş hayatında eşitlik gibi aslında günümüzde çok basit gibi görünen haklar için büyük mücadeleler vermiştir.

Kadın-erkek eşitliğine yönelik çalışmaların kökeni yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Sokrates, kadın ve erkeğin kişilik olarak eşitliğini kabul etmekle beraber; kadının fiziki yapısı itibarıyla ev içi, erkeğin ise ev dışı işleri yürütmeye elverişli olarak yaratılmış olduğunu ifade etmiştir.

17. yüzyılın devrimci İngiltere'sinde ortaya atılan kadın-erkek eşitliği kavramı, 18. yüzyıl aydınlanma çağında ve sonra Fransız Devrimi'nde daha da yaygınlaşmıştır. Rousseau'nun kadın düşmanlığını ileri sürdüğü dönemde kadının kurtuluşunun ilk belirtileri de Batı'da gün ışığına çıkmaya başlamıştır. Poullain de la Barre, Rousseau'dan farklı bir düşünceye yönelmiş ve çok belirgin çizgilerle ortaya konmamakla birlikte o dönemde kadın erkek eşitliğinin; evlilikte hak eşitliği, kadının eğitimi ve siyasal haklar olmak üzere üç sorunla

² Aysun Kılınç, "Türkiye'de Kadının Siyasette Temsili ve Katılımı", *Aktüel, Kocaeli Barosu Dergisi*, 2015, s.15.

ilgilendiğini belirtmiştir.³

Bütün insanların eşit oldukları inancının benimsenmesi ise 18. yüzyılda gerçekleşmeye başlamış ve bu anlayış Amerikan ve Fransız Devrimlerine kaynaklık etmiştir. Nitekim modern eşitlik öğretisi ilk resmi ifadesini 1776 Virginia Anayasası'nın başına konmuş olan Haklar Bildirisinde (Bill Of Right) bulmuştur. Ardından 4 Temmuz 1776 tarihli Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'nde de bütün insanların eşit yaratıldıkları belirtilmiştir. Fransız Devrimi sonrası 26 Ağustos 1789 tarihinde kabul edilen Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile dile getirilen doğal haklar öğretisi gereğince insanların doğuştan eşit olduklarına vurgu yapılmış ve insanları doğal, vazgeçilemez, devredilemez haklara sahip oldukları ilan edilmiştir. Günümüzde eşitlik ilkesi, özellikle Fransız Devrimi'nden sonra hemen hemen bütün ülkeler ve uluslararası insan hakları belgeleri tarafından anayasal bir hak olarak kabul edilmiştir. Nitekim hazırlanan anayasalar ve uluslararası insan hakları belgeleri insanlar arasında ayırım yapılmasını yasaklayıcı hükümlere yer vermiştir. Dolayısıyla dünya genelinde insanlar arasındaki eşitliğin daha kapsamlı bir şekilde korunmasına yönelik bir eğilimin olduğu görülmektedir. Özellikle 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beynamesi'nden bu yana bütün insanların, cinsiyet ayrımı olmaksızın, temel hak ve hürriyetlerden yararlanma noktasında eşit olduklarına vurgu yapılmışsa da, uluslararası ve ulusal insan hakları anlayışı temel kültürel yapılar bağlamında gelişmiş ve kadınların insan olmaktan kaynaklanan hakları erkeklerinki ile aynı hassasiyet çerçevesinde korunamamıştır. Nitekim ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve uyguladıkları politikalar göreceli olarak farklılık gösterse de, karar alma mekanizmalarında ve güç paylaşımında kadınların dezavantajlı konumu evrensel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz gelimi, seçme hakkı 19. yüzyılda sadece erkekler için söz konusu olmuş, kadınlara oy hakkının tanınması ise ancak 20. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşmiştir. Öte yandan, genel olarak kadınlar özel alan ile ilişkilendirildikleri için kadınların hak ihlalleri de özel alan kapsamında değerlendirilmiş ve insan hakları düzenlemelerinin kapsamı dışında kalmıştır. Zira, özgürlükleri kısıtlayıcı işkence, zulüm gibi kötü muamelelerin insan haklarının ihlali oluşturduğu aşıkarken, aynı muameleler aile içinde ya da evde gerçekleştiğinde sorgulanmamış ve özellikle aile hukuku ile ilgili yasal düzenlemeler yetersiz kalmıştır. Bu noktadan hareketle özellikle 1970'li yıllardan bu yana uluslararası alanda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması noktasında belirgin bir duyarlılık geliştirildiği ve bu yönde adımlar atıldığı görülmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler, 1975-1985 yıllarını "Kadın On Yılı" ilan etmiştir. 1975 yılında da ilk uluslararası kadın konferansı Meksiko'da gerçekleşmiştir.⁴

³ Müşerref Avcı, "Osmanlı Devleti'nde Kadın Hakları ve Kadın Haklarının Gelişimi İçin Mücadele Eden Öncü Kadınlar", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi(TAED)*, S: 55, Erzurum, s. 226-227.

⁴ İnci Çoban İnce, "Türkiye'de Kadın Haklarının Hukuksal Gelişimi", *International Journal of Academic Value Studies(Javstudies)*, V:3, I:16, s. 208.

Kadın erkek eşitliğini sağlama noktasında önemli adımlardan biri de 18.12.1979 tarihinde kabul edilen, 03.09.1981 tarihinde yürürlüğe giren Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'dir. Birleşmiş Milletler nezdinde kabul edilmiş bir sözleşme olan CEDAW, gerek içerdiği geniş kadın hakkı düzenlemeleri, gerek devlete kadınlara yönelik geçici ve özel önlemler alma yükümlülüğü yüklemesi, gerekse denetim mekanizması ve bireysel başvuru yollarını açık tutması nedeniyle kadın haklarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Zira CEDAW öncesi belgeler ya kadınlara vurgu yapmadan insan haklarının herkes için gerçekleşmesini öngören genel ve soyut ya da kadınlar için, söz gelimi, siyasal haklar, evli kadınların hakları gibi belirli konulardaki hakları düzenleyen dar kapsamlı metinlerdir. CEDAW'ı bu noktada öne çıkaran ise meseleyi çok yönlü ve çok boyutlu bir şekilde ele alan bir metin olmasıdır. Genel olarak CEDAW kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın önlenmesini amaçlamakta ve kadınların da insan haklarına sahip olduğu vurgusunu öne çıkarmaktadır.

Bu gelişmelere paralel olarak, 1993 Viyana Konferansı ile benimsenen "kadın hakları insan haklarıdır" anlayışı çerçevesinde cinsiyete dayalı olarak yapılan bütün insan hakkı ihlallerinin esas olarak insan hakkı ihlali olduğu açığa çıkarılmış ve sadece devletten kaynaklanan ihlallere vurgu yapılmamış özel kişilerden kaynaklanan ihlaller de, söylem düzeyinde de olsa, öne çıkarılmıştır. Günümüz açısından gelinen noktada kadınların insan hakları, insan haklarının ayrılmaz ve parçalanamaz bir ögesi olarak kabul edilmektedir. Zira kanun önünde eşitlik ya da ayrımcılık yasağı İspanya, Avusturya, Hollanda, Hindistan gibi ülkelerin anayasalarında garanti altına alınmıştır. Dahası, kadınlarla erkeklerin eşit haklara sahip olduğuna ilişkin hükümler ise, başta Almanya olmak üzere, İsviçre, İsveç, İtalya, Fransa, Yunanistan, Portekiz, Finlandiya, Rusya, Güney Afrika gibi ülkelerin anayasalarına girmiştir. Türk Anayasasına bakıldığında da, anayasanın 10.maddesi herkesin eşit olduğu görüşüne vurgu yapmakta ve kadınlar ile erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu belirtmektedir.⁵

Anadolu dışında kurulan Türk devletlerinde kadın, erkek ile eşit hak ve özgürlüklere sahipti. Örneğin Orta Asya Hun İmparatorluğu'nda hatun, hakan ile birlikte devleti temsil etmiştir. İslamiyet'ten önceki Türk devletleri incelendiği zaman kadının toplumda saygın bir konumu olduğu, sosyal hayatta ve ekonomide erkekle yan yana, eşit bir durumda bulunduğu görülür. Türklerin 8.yüzyılda İslamiyet'i kabul etmesiyle toplumsal yaşamda Arap kültürünün etkileri hissedilmeye başlamıştır. Bununla birlikte kadının toplumdaki konumu değişime uğramıştır. Selçuklu döneminde eski Türk geleneklerinin etkisiyle kadın toplumdaki ve ailedeki saygın durumunu ve erkekle eşit rolünü büyük ölçüde korumuştur. Selçuklu kadınları hem aile içinde söz sahibi idi hem de devlet işlerinde rol oynuyorlardı. Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş döneminde henüz eski Türk gelenekleri yaşatılmaktaydı. Osmanlı devletinin kurucusu Orhan Gazi'nin eşi Orta Asya hatunlarına benzer bir konumdaydı. Sultan elçi

⁵ Çoban İnce, *a.g.m.*, s.209.

kabul eder, misafir ağırlardı. Kadınların yüzleri kapalı değildi. İmparatorluğun güçlenmeye başladığı devirlerde ise kadının toplum hayatından uzaklaştırılarak hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı görülür. Osmanlı'da kadın, artık ev içinde toplumsal yaşamdan uzak bir hayat sürmeye başlamıştır. Ancak Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde, Osmanlı İmparatorluğunda esen özgürlük havası ile kadının durumunda da bazı değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır.⁶

Batı'daki kadın hareketine koşut olarak Osmanlı İmparatorluğu'nda da kadınlar, Tanzimat Dönemi'nde, buldukları toplumsal yaşam koşullarına itirazlarda bulunmaya başlamışlardır. Modernleşmeye yönelik yapısal değişimler, II. Meşrutiyet Dönemi'nde başlamıştır.⁷ Bu değişim hareketleri neticesinde başlayan modernleşmeye paralel olarak kadınların konumu da değişmeye başlamıştır. Nitekim o döneme kadar ev içinde anne ve eş rollerini üstlenmiş olan kadınlar, toplumsal hayatta başka roller üstlenme taleplerini dile getirmişlerdir. Bu noktada basının da desteğini alan kadınlar taleplerini görünür kılmaya imkanına sahip olmuşlardır. Öte yandan Tanzimat dönemi, kadınlara hukuki bakımından yenilikler getirmiştir. Nitekim Arazi Kanunu ile kadınların mirastan erkek kardeşi ile aynı oranda pay alması sağlanmış, cariyeliğin kaldırılması ile kadınların köle ve cariye olarak satılması yasaklanmış, yabancılarla evlenme konusunda yapılan düzenlemeler ile evlenme sınırlılıkları genişletilmiş ve giyim kuşam ile ilgili değişiklikler ile de özellikle saray ve konak çevresinde Batıyı model alan giysiler görülmeye başlanmıştır. Bu noktada belirtilmelidir ki, yapılan düzenlemelerin geleneksel yapıda kabul görmesi kolay olmamıştır.

Kadınlara yönelik atılan adımlar Cumhuriyet ile birlikte ivme kazansa da, Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyılda başlayan değişim hareketleri Osmanlı kadınlarını da etkilemiştir. Bu dönemde yaşanan toplumsal değişimler Cumhuriyet sonrası döneme de yansımıştır. Türkiye'de kadın-erkek eşitliğine ilişkin politikalar Cumhuriyet sonrası dönemde belirginleşmiştir. Nitekim Türkiye gerek uluslararası alanda kadın haklarına vurgu yapan antlaşmalara taraf olmuş, gerekse ulusal mevzuatında bu yönde değişiklikler yapmıştır.⁸

Türkiye'de Feminizm hareketinin 19 yüzyılda belirgin bir biçimde geliştiği gözlenmiştir. 19 yüzyıl tüm dünyada değişim rüzgârlarının etkin olduğu bir süreçtir. Milliyetçilik hareketlerinin yoğunlaştığı, imparatorlukların dağılmaya başladığı bu süre içinde, düşünce sisteminde de köklü değişikliklerin olduğu; özgürlük, eşitlik, adalet gibi kavramların sorgulandığı ve talep edilmeye başlandığı görülür. Tüm dünyada görülen bu değişimler, elbette ki artık son dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğunu da etkilemiştir. Böylesi bir manzara içerisinde Osmanlı kadınlarının da haklarını savunabilmek amacıyla

⁶ Kıvanç Osma, "Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykellerinde Kadın İmgesi", *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 30, No:1, Mayıs 2006, s. 90-91.

⁷ Hale Kolay, "Kadın Hareketinin Süreçleri, Talepleri ve Kazanımları", *TMMOB, Elektrik Mühendisleri Odası, Emo Kadın Bülteni*, S:3, Nisan 2015, s.6.

⁸ Çoban İnce, *a.g.m.*, s. 209.

çaladıkları görülmektedir.⁹ Bu amaçla kadınların XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren özellikle çalışma hayatında da yerlerini almaya başladığını ve tek tük de olsa kamu (Devlet) hayatında görev yapmaya başladıklarını görüyoruz.¹⁰

Birinci Meşrutiyet döneminde II. Abdülhamid, İkinci Meşrutiyet döneminde ise İttihat Terakki yönetimi kadın konusuna özel bir önem vermiş ve kadınların kamusal hayatla bütünleşmesi yönünde önemli adımlar atmışlardır. Özellikle 1908 yılı ve sonrası kadın hareketleri için özel bir önem taşımaktadır çünkü Osmanlı kadınları ilk defa bu dönemde 1914 yılında İstanbul Darülfünun'unda başlayan kadınlara yönelik derslerle yükseköğrenim olanağına kavuşmuş ve ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca 1908 yılından sonra kadın derneklerinin sayısında gözle görülür bir artış olmuştur. Cemiyetler Kanunu'nun çıkması ile bu derneklere yasal bir çerçeve kazandırılmıştır.¹¹

Bütün bu çabalar sonrasında, Osmanlı tarihinde kadının hukuki statüsünün ve aile hukukunun düzenlendiği ilk hukuki metin olan Aile Hukuku Kararnamesi 1917 yılında yürürlüğe girmiştir. Kararname dinî esaslara dayanmakla birlikte, aile hukukunda kısmen devletleştirme ve laikleştirmeye ilgili hükümler ihtiva etmektedir. Bu kanunla poligamiye nispi bir sınırlama getirilmiş, evliliğe yaş sınırı getirilerek kızların küçük yaşta evlenmelerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Özellikle Batılı ülkelerde 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ivme kazanan kadın hakları mücadelesine Türk kadınları da duyarsız kalmamış, özellikle İstanbul'da yaşayan varlıklı ailelerin çocuklarından başlamak suretiyle kadın hareketlerine büyük ilgi gösterilmiştir.¹² Türk tarihinde feminizm, ağırlıklı olarak, kadınların kendi geçimlerini sağlayabilmeleri için çeşitli iş kollarına atılmaları, çalışmaları, kendi yaşam çevreleri ile ilgili dernekler kurmaları, eğitim düzeylerini arttırma çabaları ve siyasi hayata katılma istekleri ile gündeme gelmiştir.¹³

2. Atatürk ve Kadın Hakları

Osmanlı Devleti'nde, II. Meşrutiyet ile birlikte gerçekleşmiş kadın hareketleri, eskiye göre kadınların durumunu bazı sosyal alanlarda iyileştirmiş olsa da, kadınların siyasal katılımının önünü açmak konusunda yetersiz kalmıştır. Seçme ve seçilme hakkının toplum içinde önemli yer teşkil etmesine karşın, kadın erkek arasındaki siyaseten yapılan ayırım sadece siyasi yönden değil,

⁹ Evren Karataş, "Türkiye'de Kadın Hareketleri ve Edebiyatımızda Kadın Sesleri", *Turkish Studies*, V: 4/8, 2009, s.1655.

¹⁰ Fevzi Demir, "Tarihsel Süreç İçinde Kadın Hakları ve Kadının Çalışma Hayatı İçindeki Yeri", *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C: 21, S: 4, Mayıs 2008, s. 9.

¹¹ Yılmaz Şahin, "Cumhuriyet Döneminde Kadın Hareketleri", *Hukuk Gündemi*, 8 Mart Kadın Özel Sayısı, Mart 2018, s.50-51.

¹² Avcı, a.g.m., s. 232.

¹³ Melike Metintaş, "Erken Cumhuriyet Döneminde Feminizm Hareketlerinin İlerleyen Dönemde Türk Sosyolojisine Yansımaları", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, C: 1, S: 3, 2018, s.110.

kadının birçok diğer konuda da geride kalmasına neden olmuştur. Kadınlara siyasi alanda ses getirecek feminist hareketler Cumhuriyet ile birlikte daha belirgin ve somut hale gelmiştir. Cumhuriyet'in kurulduğu yıl olan 1923'ten, 12. Dünya Kadınlar Birliği'nin gerçekleştiği 1935 yılına değin geçen dönemde kadın hareketlerinde belirgin artış olmuştur. Kadın hareketlerindeki yoğunlaşma ve yaygınlaşma sayesinde de kadınlara önemli haklar bu dönemde kazanılmaya başlanmıştır.¹⁴

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türkiye için çok yeniliklerin oluşmasıyla yeni bir başlangıçtır. Cumhuriyetin getirdiği bu yeniliklerle, sadece siyasi değişimler söz konusu olmamıştır. Türk kadınına toplum içinde bir kimlik kazandırmıştır. Bunların hepsi özellikle Türk Kadının eğitim ve gelişmeler için yapılan düzenlemeler bu dönemdeki kadın haklarının odak noktasını oluşturmaktadır.

Kahraman Türk Kadınları, Milli Mücadele ve Kurtuluş savaşlarında erkeklerle omuz omuza cepheden cepheye vatan savunmasına gönül vermişlerdir. Türk Kadınları eğitim alanında da çok önemli girişimlerin yanında büyük başarı göstermişlerdir. Mustafa Kemal Atatürk bu yüce kahraman Türk Kadınlarını onurla takdir etmiş ve onları her zaman haklar tanıyarak yol göstermiştir.

Bunun için de Atatürk, kadınların her alanda erkeklerle eşit sosyal, siyasal ve hukuksal haklara sahip olmaları konusundaki tedbirleri almıştır. Kadınların sosyal ve siyasal hakları elde etmeleri de aşamalı bir şekilde gerçekleşmiştir.¹⁵

Osmanlı Devleti'nin yerine modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması Türk kadınının kaderinde en köklü değişimleri başlatan olaydır. Ülkeyi çağdaş batı uygarlıkları düzeyine erdirmeyi hedefleyen Atatürk, Türk kadınının toplumda hak ettiği yere gelebilmesi için öncü reformlara imza atmıştır. "Türkiye'de kadının kurtuluş mücadelesini biçimlendiren asıl toplumsal süreç "çağdaşlaşma" veya "batılılaşma" süreci adı verilen, köklü değişim sürecidir." Türkiye Cumhuriyeti devrinde Türk kadını, hak kazanma bakımından en ileri memleketlerle boy ölçüşecek duruma erişmiştir.¹⁶

Cumhuriyet tarihinde iktisadi anlamda en önemli gelişmelerden olan 17 Şubat- 4 Mart 1923 tarihlerinde toplanan Birinci iktisat Kongresi'nde 1135 delegenin sadece 7 tanesi kadındır. Hem Kurtuluş Savaşına hem de Osmanlı'dan Türkiye'ye geçişte toplumsal ve ekonomik açıdan destek verdiği söylenen on binlerce Türk kadını, bu kadar önemli bir toplantıda sadece 7 kişi ile temsil edilmiştir. Kadınların ülke ekonomisinin ve toplumsal yaşamının düzenlenmesinde emek harcamaları birçok resmi toplantıda ve konuşmada gündeme gelmiş ve

¹⁴ Metintaş, *a.g.m.*, s.111.

¹⁵ Gülçin Eroğlu, *Cumhuriyet Dönemi Kadın Hakları Işığında Öncü Türk Kadın Ressamlar*, Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Plastik Sanatlar Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017, s.11.

¹⁶ Suzan Ünal, "Türk Kadınının Seçme ve Seçilme Hakkını Kazanması ve Basın", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, V: 9/7 Summer 2014, s. 532.

takdir edilmiştir.¹⁷

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu (öğretim birliği) ile tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve medreseler kaldırılmıştır. Kadın eğitimiyle ilgili en köklü değişiklikler Cumhuriyet Dönemine rastlamaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze temel eğitimin zorunlu olduğu ülkemizde, 1928 yılında Türk Alfabesinin kabulü ile %10'u ancak bulan okuma-yazma oranı kadın ve erkeklerde hızla artmaya başlamıştır.¹⁸

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Latin harflerinin kabulünden sonra sıra Medenî Kanun'a geldi. Mecelle'nin ortaya koyduğu kurallar, toplum ihtiyacını karşılamıyordu. 1917 tarihli Hukuku Aile Kararnamesi'nin de ömrü uzun sürmemişti. Bu nedenle Atatürk, öncelikli olarak, bir medenî yasa çıkarılması gerektiğini düşünüyordu.

Bir kurul oluşturularak, İsviçre Medenî Kanunu Türkçeye çevrildi ve 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilerek, yürürlüğe girdi. Yasa, artık hukuk önünde, kadın ve erkeği eşit kabul ediyor; bir erkeğin dört kadınla evlenebilmesine izin veren kuralları ortadan kaldırıyor. Mahkemelerdeki tanıklıklarda, haklarda ve uygulamalarda erkeklerle eşitlendi. Bunun yanı sıra, siyasal haklar yönünden de kadınlara yeni haklar verilmesi için çalışmalar yapıldı. Önce 1930'da Belediye Seçimlerinde oy kullanma hakkı tanındı.¹⁹ 11 Nisan 1930 tarihinde Kadın Birliği Sultanahmet Meydanında bir miting düzenlemiştir. Türk Kadınlar Birliği üyelerinden bir kısmı partiye başvurarak şehir meclisi üyeliklerine seçilmeyi başarmışlardır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk bu aşamaların ardından Afet İnan'a kadınlara oy hakkı tanınmasıyla ilgili çalışmalar yapması için görev vermiştir. 26 Ekim 1933'te kadınlara köylerde muhtar ve ihtiyar heyetlerinde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.²⁰ 5 Aralık 1934 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan kanun tasarısı kabul edildi.²¹ Atatürk, bu hakkı kadınlara tanıdığına, pek çok Avrupa ülkesi, kadınlara oy hakkı bile vermiş değildi. Büyük Atatürk, "Aydınlanma"nın beşiği oldu, Batı ülkelerinden çok daha önce kadınlara çağdaş haklarını verdi. Atatürk bir konuşmasında şunları söylüyordu: "Bizim sosyal toplumumuzun başarısızlığının sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlikten ileri gelmektedir. Yaşamak demek faaliyet demektir. Bundan dolayı, bir sosyal toplumun bir organı faaliyette bulunurken, diğer bir organı işlemezse, o sosyal toplum felçlidir."²²

¹⁷ Hediye Şirin Ak, "Osmanlı ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadın Hareketleri", *GÜSBEEED, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, C: 7, S: 18, 2016, s. 58.

¹⁸ Esra Ağıl-Hacer Tor, "Kadın ve Eğitim", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Haziran C: 5, Ö.S: 1, 2016, s. 79.

¹⁹ Kemal, Arı, "Atatürk ve Türk Kadınları", *Bütün Dünya*, S: 2017/5, 1 Mayıs 2017, s. 18-19.

²⁰ Balcı-Tuzak, *a.g.m.*, s. 48.

²¹ Nuriye Kadan, "Cumhuriyetin Kadın Yönünden Kazanımları", *8 Mart Dünya Kadınlar Günü*, İzmir Barosu Kadın Hakları Danışma ve Hukuk Araştırmaları Merkezi, İzmir 2015, s. 36.

²² Arı, *a.g.m.*, s.19.

3. İlk Kadın Milletvekilleri

Kadınların katıldığı 1935 seçimlerinde 18 kadın milletvekili Meclis'e girmiş olup, bu sayı parlamento aritmetiğinin % 4,5'ine tekabül etmektedir. Aynı dönemde Fransız kadınları siyasal haklara sahip değildi. Bu haklara sahip olan İngiliz kadınları ise % 0,1 ile % 2,4 oranında temsil edilmektedir.²³ Kadınlar, milletvekili seçme ve seçilme hakkını A.B.D.'de 1920, İngiltere'de 1928, Fransa ve Belçika'da 1944, İtalya'da 1948, Japonya'da 1950, İsviçre'de ise ancak 1971'de elde edebilmişlerdi. Yani Türk kadını bu önemli hakkı birçok ileri Batı ülkesinden önce kazanmıştı. Türk kadınının seçme ve seçilme hakkını elde etmesi sürecinde Türk Kadınlar Birliği'nin çabaları dikkate değerdir. Fakat sürecin başarıya ulaşmasında belirleyici olan yine Atatürk'ün müdahalesi olmuştur. Atatürk, Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkının tanınması münasebetiyle TBMM'nde şöyle konuşmuştur:

“Bu karar Türk kadınına sosyal ve siyasal hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lâzım gelecektir. Türk kadını, evdeki medenî konumunu yetki ile işgal etmiş, iş hayatının her aşamasında başarılar göstermiştir. Siyasal hayatta belediye seçimleriyle tecrübe kazanan Türk kadını, bu sefer de milletvekili seçme seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Medenî memleketlerin birçoğunda kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu yetki ve liyakatle kullanacaktır.”²⁴

8 Şubat 1935 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde Meclis'e girmeye hak kazanan 17 kadın milletvekili, 1 Mart 1935'te Parlamento'nun ilk toplantısında yerlerini almışlardır. 1936'da yapılan ara seçimle bir kadın milletvekilimiz daha Meclis'e girmiştir. Toplamda 18 kadın milletvekiliyle kadınların katıldığı ilk seçim olan 5. Dönem genel seçimlerinde kadınlar, parlamentodaki milletvekillerinin %4,5'ini oluşturmuşlardır.

İlk kadın milletvekillerini meslekleri itibariyle sınıflandırdığımızda, 18 milletvekilinden 13'ünün öğretmen, 2'sinin çiftçi, 1'inin doktor, 1'inin yazar olduğu görülmektedir.²⁵ Cumhuriyet döneminde de ilk kadın milletvekillerinden Mevrure Gönenç, Türkan Örs Baştuğ, Sabiha Gökçül Erbay, Hatice Özgener, Huriye Önez Baha, Nakiye Elgün, Fakihe Öymen, Bahire Bediz Morova Aydılek, Mihri Pektaş, Meliha Ulaş, Esmâ Nayman, Sabiha Görkey ve Seniha Hızal mesleği öğretmen olan kadın milletvekilleridir. Hatı Çırpan ve Şekibe

²³ Aybegüm Aksak Gönül, “Tarihte Türk Kadını”, *Fikir Sanat ve Edebiyatta Töre*, Y: 2, S: 14 Mart 2013, s. 30.

²⁴ İhsan Şerif Kaymaz, “Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye'de Kadının Toplumsal Konumu”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S: 46, Güz 2010, s. 349.

²⁵ Hülya Ekşi Uğuz, *Türkiye'de Kamusal Bir Özne Olarak Kadının Siyasetteki Görünürlüğü (Görünmezliği)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2013, s. 62-63.

İnsel ise milletvekili seçilmeden önce çiftçilik yapmışlardır. 1934'te Kazan Köyü'nün muhtarlığını babasından devralan Hatı Çırpan milletvekili seçildiği tarihe kadar çiftçilik yapmıştır. Hatı Hanım ise, Mustafa Kemal Atatürk'ün Kızılcahamam'a geldiği sırada karşılama heyetinde yer almış ve tanıştığı Atatürk, Hatı Hanım'ın buradaki tavrından etkilenmiş ve bunun sonucunda da TBMM'nin 5. Dönem Seçimlerinde onu kendi listesinden milletvekili adayı göstermiştir. Şekibe İnsel ise İnegöl İsaören'de tarımla uğraşmıştır. Fatma Memik ise doktor olan tek milletvekilidir. Milletvekili seçilmeden önce tıp fakültesinde bir yıl staj yaptıktan sonra 1932'de Heybeliada Verem Sanatoriyumu asistanlığına atanmış, aynı yıl Gureba Hastanesi asistanlığına geçmiştir. 1934'te aynı hastanenin poliklinik şefi olan Memik, Kızılay polikliniklerinde ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda da çalışmıştır. Benal Nevzat Arıman ise yazardır ve sosyal, edebi, kadınlarla ilgili konularda birçok gazetede yazılar yazmış, konferanslar vermiştir. Ferruh Güpgüp'ün mesleği ise belirtilmemiştir.

İlk dönem kadın parlamenterlerinden Mebrure Gönenç belediye meclis üyeliklerinin yanı sıra Körler Okulu ve Körler Derneği Başkanlığı da yapmıştır. Kendisinin de görme sorunu olduğu için Türkiye'de körler alfabetesinin getirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli rol oynamıştır. Mihri İffet Pektaş ise Kadıköy Fıkaraperver Cemiyeti, Hilâli Ahmer ve Himayeyi Eftâl gibi yardım kuruluşlarında görev almıştır. Esmâ Nayman Milletlerarası Kadınlar Konseyi üyeliği ve Türkiye Kadınlar Konseyi Genel Sekreterliği yapmıştır. Nakiye Elgün, İstanbul Vilayeti Umumi Meclis üyeliği, Türkocağı, Halkevi, Kızılay ve Türk Hava Kurumu Yönetim Kurulu üyelikleri ve başkanlıkları, Çocuk Esirgeme Kurumu Merkez Yönetim Kurulu üyeliği ve Topkapı Fakirlere Yardım Kurumu Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Benal Nevzat İstar Arıman ise Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlarda görev almıştır.²⁶

4. Seniha Hızal'ın Hayatı

Atatürk'ün Türk kadınına verdiği milletvekili seçme ve seçilme hakkından sonra yapılan 1935 seçimlerinde seçilen Türkiye'nin ilk kadın milletvekillerinden biri olan Seniha Hızal, 1897'de doğmuştur. Babası Nafiz Bey, annesi Hüsnîye Hanım'dır. Hiç evlenmemiştir.

İlk öğrenimini Fatih Rüştîyesi'nde yaptıktan sonra, ortaöğretimini yapmak için Kız Sanat Mektebi'ne gitmiştir. Burayı bitirdikten sonra girdiği Dârülfünun'un Fen Fakültesi'nden 1918 yılında mezun olmuştur. Dârülfünun'un ilk kadın mezunlarından. 14 Ekim 1916-15 Eylül 1917 tarihleri arasında Dârülmualimât-ı Âliye Ana Mektebi Ulûmu Tabîiye öğretmenliği yapmıştır. 6 Aralık 1917-20 Kasım 1918 tarihleri arasında Dârülmualimât'ta müdürlük görevinde bulunmuştur. 26 Mart 1919'da Erenköy İnâs Sultanisi Tabîiye, 3 Mart 1921'de Dârülmualimât Ulûmu Tabîiye öğretmenliği ve 22 Mart 1921'de Maarif Umum

²⁶ Mehtap, Hamzaoğlu, "Tanzimattan Erken Cumhuriyet Dönemine Türk Toplumsal ve Siyasal Yaşamında Öne Çıkan Kadınlar", *Lectio Socialis*, V: 1, No: 1, Januar 2018, s. 89.

Müfettişliği'ne atanarak Heyeti Teftişiyeye görevlerinde bulunmuştur. Böylece Türkiye'nin ilk kadın müfettişi unvanını almıştır. 27 Şubat 1923'te Kandilli Kız Orta Mektep muavinliğine ve Terbiye Etfâl'in öğretmenliğine, 8 Kasım 1923'te İstanbul Kız Muallim Mektebi muavinliğine, 15 Eylül 1924'te Bursa Kız Muallim Mektebi müdürlüğüne, 27 Ekim 1925'de yeniden Kız Muallim Mektebi müdür muavinliğine, 12 Aralık 1926'da İstanbul Mıntıkası 3. Sınıf Maarif Müfettişi Umumiliği'ne, 15 Ekim 1928'de İstanbul Selçuk Hatun Kız Sanayi Mektebi Türkçe, 1 Eylül 1929'de aynı okul Terbiye, Fizik, Kimya, 6 Aralık 1930'da Tabiiye öğretmenliğine atanmıştır. Milletvekili seçilene kadar 1931'de Şişli'de açtığı Yeni Türkiye adlı özel okulun müdürlüğünü yapmıştır.

Seniha Hızal milletvekili seçilmeden önce Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği ankette şunları söylemiştir:

Cumhuriyet hükümetimizin her alanda olduğu gibi siyasal haklarımızı da tanınması yüreğimde engin sevinçler yarattı. On beş, yirmi yıl önce düşü-müzde görmediğimiz değerlere erdik. Büyük Önder'in gösterdiği ışıklı yolda yürümek ve yurdun dileğini ülkü yapmak, şimdiye kadar kültür yolunda olduğu gibi, bilgimi yurda faydalı gördüğüm şeylere bezendirmek ve başarmak isterim.

Cumhuriyet Halk Partisi'nce 8 Şubat 1935 seçimlerinde milletvekili adayı gösterildiği zaman duygularını şöyle dile getirmiştir:

Fırkamızın ilk kadın sayılabilecekleri arasında beni de bulundurma-sından çok memnunum. Başlıca gayem her ne şekilde olursa olsun memleketime hizmettir. Ulus benden ne isterse onun vücuda gelmesine çalışacağım.

Fransızca bilen Hızal, milletvekilliği sonrasında yeniden eğitim görevine dönerek, 27 Temmuz 1939'da Maarif Vekaleti 3. Sınıf, 6 Kasım 1939'da 2.Sınıf müfettişliğine atanarak, bu görevi 1949'a kadar sürdürmüştür. Aynı tarihte İstanbul Beyoğlu Kız Lisesi Tabiiye öğretmenliğine atanmış ve 20 Ocak 1953'e kadar bu görevi sürdürmüştür. Okulun adının İstanbul Atatürk Kız Lisesi olarak değiştirilmesi dolayısıyla 3 Ekim 1954'te İstanbul Atatürk Kız Lisesi öğretmenliği görevinden emekliye ayrılmıştır. 22 Haziran 1985'te vefat etmiştir.²⁷

Türkiye'nin ilk kadın müfettişi olarak bilinen²⁸ Seniha Hızal, 1939 yılında tekrar seçilemediğinden, yeniden müfettişlik görevine dönmüştür.²⁹ Hızal, milletvekili seçildikten sonra TBMM'ne verdiği kısa tercüme halinde hayat hikayesini şöyle anlatmıştır:

²⁷ Sibel Duroğlu, *Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.110-113.

²⁸ *Türk Kadını ve Satı Kadın*, Kazan Belediye Başkanlığı, Ankara 2009, s. 83-84.

²⁹ *BCA*. 30.11.1.132.24.9; *BCA*. 30.11.1.135.41.10; *BCA*. 30.11.1.168.17.15

1311’de Adapazarı’nda doğdum. Tahsilimin ilkini Fatih Rüştüyesi’nde, ortasını Kız Sanat Mektebi’nde yüksek derecesini Darülfünun Fen Fakültesi’nde yaptım. 1334’te mezun oldum, Darülmualimat Müdürlüğü ile Muğla’ya gittim. Bir sene sonra Tabii Bilimler okutmak üzere İstanbul Erenköy Lisesi’ne naklettim. İki yıl sonra Maarif Nezareti Umumi Müfettişi oldum. Milli hükümetin teşekkülünden sonra İstanbul Kız Muallim Mektebi Müdür Muavinliği, Bursa Kız Muallim Mektebi Müdürlüğü ve Maarif Vekâleti Umumi Müfettişliklerinde bulundum. Müfettişlikten sonra Selçuk Kız Sanat Mektebi ve Feyziye Hususi Lisesi Müdürlüklerini yaptım. Halen Yeni Türkiye namındaki bir ilk ve orta mektebin müdür ve müessisliğinde bulunuyorum.³⁰

5. 1935 Yılında Başlayan Süreçle Birlikte Seniha Hanım’ın Seçilmesi ve TBMM’deki Çalışmaları

8 Şubat 1935 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi tarafından milletvekili adayı olarak gösterilmiş ve V. dönem Trabzon milletvekili olarak meclise girmiştir.³¹ Bu seçimde 856 oy alan Seniha Hızal, Trabzon milletvekilliğine seçilmiştir.³² Meclisin 09.11.1936 tarihli oturumunda yapılan seçimde Maarif Encümeni’ne seçilmiştir.³³

Türkiye’nin ilk kadın müfettişlerinden olan Seniha Hızal’ın V. Dönem Trabzon milletvekili olarak TBMM’ye girmesi, hiç kuşkusuz Cumhuriyet modernleşmesinin öncüsü olan Mustafa Kemal Atatürk’ün tercihi olsa gerektir. Dönemin aydın kadınlarından biri olan Hızal’ın Trabzon’dan aday gösterilmesinin özel bir nedeni olup olmadığı bilinmemekle birlikte, böyle bir tercihte bulunan Mustafa Kemal’in Trabzon’a dair bir projeksiyonu olduğu kuşkusuzdur. Her ne kadar 1930 belediye seçimlerinde, belediye meclisine üç kadın üye seçilmiş ve bunlar seçimden kısa bir süre sonra Trabzon’a gelen Mustafa Kemal Atatürk tarafından tebrik edilmiş olsa da bunlardan ikisinin devamsızlıkları nedeniyle 1932’de üyeliklerinin düşürülmesine tepki olması ve Trabzon’un muhafazakar yapısını dönüştürmek üzere yine merkezin işaretiyle aday gösterilmiş olma ihtimali gözden uzak tutulmamalıdır. Bu bağlamda Seniha Hızal, üzerine düşen veya kendisinden beklenenleri yerine getirmeye çalışmıştır. Zira TBMM’de olabildiğince aktif olarak görev yapmış, ulusal meselelerle ilgili konularda söz alarak görüşlerini ifade etmiştir. Hatay meselesi gündeme geldiğinde diğer bazı kadın milletvekilleri gibi Hızal da Hatay’ın milli davalarımızdan biri olduğunu hatırlatarak, bu millî davada kadın erkek birlikte olduklarını belirtmiştir. Trabzon’u TBMM’de temsil eden Hızal, fırsat buldukça yerel sorunlarla da ilgilenmiş; milletvekili olarak tercih edilme gerekçelerinden biri olan modernleşme çabalarını sürdürmeye çalışmış; kadının geleneksel rolüne aykırı nitelikte simgesel hamlelerde de bulunmuştur. Bunlardan en dikkat

³⁰ *TBMM Arşivi*, Tercüme-i Hal Kâğıdı, “Seniha Hızal”.

³¹ Duroğlu, *a.g.t.*, s.102,103.

³² *TBMM Arşivi*, Seçim Mazbatası, V. Dönem, “Seniha Hızal”.

³³ *TBMMZC*, V. Dönem, 25.Cilt, 2.Birleşim, 09.11.1936, 2.Oturum, sayfa:12.

çekeni, kuruluşu 1923'e kadar inen Akçaabat Sebat İdman Yurdu Kulübü'nün fahri başkanlığını kabul etmesidir. Hızal'ın bu girişimi, ilk kez bir kadın milletvekilinin bir spor kulübünün fahri başkanlığını kabul etmesi bakımından simgesel bir önem arz etmiş, yerel basında ciddi bir karşılık bulmuştur.³⁴

5. dönem TBMM'de göreve başlayan kadın milletvekilleri Türk siyasi hayatındaki ilk kadın temsilcilerdir. Bu nedenle TBMM'ye giren ilk kadın milletvekillerinin Türk Tarihinde özel bir yeri vardır. Milletvekili seçilen kadınlar CHP üyesi olan, belediye seçimlerine katılan ve başarılı olan öncü kadınlar arasından seçilmiştir. 5. dönemde milletvekili olan kadınların büyük çoğunluğu mesleğinde öncü, başarılı ve batıyı simgeleyen kültürlü kadınlardır.

V. dönemde TBMM'ye katılan kadın milletvekilleri eğitim ve sağlık konularında konuşmalar yapmıştır. Kadın vekiller kadınların eğitim seviyesini yükseltmeye ve sağlık sorunlarını çözmeye çalışmıştır.³⁵ İlk kadın milletvekilleri arasında V. dönem boyunca en fazla söz alanlar Nakiye Elgün ve Fatma Memik'tir. Benal Arıman, Huriye Öniz, Meliha Ulaş, Türkan Baştuğ, Esmâ Nayman, Seniha Hızal, Ferruh Güpgüp, Mihri Pektaş ise bir veya birkaç kez konuşma yapmışlardır.³⁶

İlk kadın milletvekillerinden Mebrure Gönenç, Türkan Örs Baştuğ, Sabiha Gökçül Erbay, Hatice Özgener, Huriye Öniz Baha, Nakiye Elgün, Fakihe Öymen, Bahire Bediz Morova Aydılek, Mihri Bektaş, Meliha Ulaş, Esmâ Nayman, Sabiha Görkey ve Seniha Hızal mesleği öğretmen olan milletvekillerimizdir.³⁷

Trabzon milletvekili Seniha Hızal, 1935 yılındaki CHP kurultayına üye olarak katılmıştır.³⁸ Hızal, V. dönemde 1938 senesi Hariciye Vekâleti bütçesi münasebeti ile ilgili oturumda söz almıştır. O, TBMM'nin 27.05.1938 tarihli toplantısında, 1938 senesi Hariciye Vekâleti bütçesi münasebeti ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

Arkadaşlar, Hatay meselesi millî davalarımızdan biridir. Bu meselenin bütün Türkün kalbinde kopardığı heyecan, bu gün Mecliste bir fırtına halini almış olduğunu gördüğümden, hiç kürsüye çıkmak ve söz söylemek itiyadında bulunmadığım halde bu heyecanın tesiri ile huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. (Alkışlar). Uzun söyleyecek değilim. Yalnız bir noktayı işaret etmek istiyorum: bu da, Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığı günden beri etrafında ve kendilerinin çizdiği yolda kadının da beraber bulunduğunu bu kürsüden söylemek bahtiyarlığına ermiş bulunduğumu arz etmektir. (Bravo

³⁴ Veysel Usta-Bahar Usta Baki, "II. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet Döneminde Trabzon'da Kadın", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S: 20, 2016, s. 265-266.

³⁵ Savaş Sertel, "TBMM'de Bir Cumhuriyet Aydını: Dr. Fatma Memik", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C: 32, S: 1, Haziran 2015, s. 195-196.

³⁶ Duroğlu, a.g.t., s.114.

³⁷ Semra, Gökçimen, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", *Yasama Dergisi*, S:10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008, s. 24.

³⁸ C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası, 9-16 Mayıs 1935, Ulus Basımevi, Ankara 1935, s. 14.

sesleri, alkışlar). Bu münasebetle Hatay meselesinde de her millî davada olduğu gibi, kadın erkekle beraber olduğumuzu bir kere daha tekrarlayarak huzurunuzdan ayrılıyorum. (Bravo sesleri, Alkışlar).³⁹

Hızal, yapılan milletvekili seçimleri sonucunda 856 oy alarak V. dönem Trabzon milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. V. dönemin ilk toplantı yılında Maarif Encümen'inde üyelik, diğer üç toplantı yılında Maarif Encümen'inde katiplik görevinde bulunmuştur. Vilayet Hususî İdareleri Kanun Lâyîhası muvakkat encümeninde, Afyonkarahisar-Karakuyu Demiryolu Hususî Kanun Lâyîhasını, Vilayetler Hususî İdareleri Kanun Layihasını, Spor Teşkilatı Ek Kanun Lâyîhasını, Vilayetler Hususî İdareleri Kanun Lâyîhasını müzakere etmek için kurulan geçici encümenlerde de görev yapmıştır. Ayrıca Erzincan istasyonunun işletmeye açılma töreninde hazır bulunacak heyette de yer almıştır. 13 Haziran 1936 tarihinde toplanan Çocuk Esirgeme Kurumu Umumi Kongresi'ne katılan Hızal, bu kurumun Umumi Merkez Heyeti azalığı görevine seçilmiştir.

Seniha Hızal seçim bölgesinin sorunlarıyla ilgilenmeyi ihmal etmemiştir. Trabzon milletvekilleri ile birlikte 1935 yılında hazırladıkları raporda Trabzon Halkevi'nin iyi çalışmaması nedeniyle buraya iyi çalışacak bir başkanın atanmasının gerektiğinden, selüloz çıkarmaya yarayan çam ağaçlarının burada çok fazla bulunmasından dolayı buraya bir selüloz fabrikasının açılmasının çok faydalı olacağından, il genelinde ilkokulların sayısının çoğaltılmasına ihtiyaç duyulduğundan ve Trabzon Limanı'nın iyileştirilmesiyle taşıma sisteminin gelişebileceğinden bahsetmişlerdir.⁴⁰

6. Basında İlk Kadın Milletvekilleri ve Seniha Hızal

5 Aralık 1934 tarihinde kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmesi dönemin gazetelerinde birinci haber olarak yer almıştır. Cumhuriyet gazetesi, "Türk Kadını Haklarının En Büyüğünü Aldı" başlığıyla verdiği haberde, seçim kanunundaki erkek ibaresinin kadın, erkek şeklinde düzeltildiğini bildirmiştir. Gazete ayrıca Türk kadınının 1923 ve 1934'teki durumunu yansıtan bir resim yayımlamıştır. Resimde 1923'te evde oturan kadın, 1934'te TBMM'nde kürsüde konuşma yaparken tasvir edilmiştir. Ayrıca "Türk Kadınlığı Sevinç İçinde" başlıklı diğer bir haberde ise kadınlara seçim hakkı verilmesinin ülkede büyük memnuniyet uyandırdığı ve Ankara'da bir toplantı yapılacağı, ayrıca TBMM'ne birçok yerden telgraf gönderildiği belirtilmiştir. Bir başka haberde ise TBMM'nde bazı milletvekillerinin Türk kadınına asker olma hakkı da verilmesine dair görüşlerine yer verilmiştir.⁴¹

8 Aralık 1934 tarihinde Akşam gazetesi ise "*Kadınlarımızın Toplantıları*" başlıklı bir haberi ilk sayfadan halka duyuruyordu. Haberin devamında,

³⁹ TBMMZC, V. Dönem, 25.Cilt, 68.Birleşim, 27.05.1938, 2.Oturum, S:265.

⁴⁰ Duroğlu, a.g.t., s.112,113.

⁴¹ Cumhuriyet, 6 Birincikanun 1934:1,3.

“Her Taraftan Büyüklerimize Meclise telgraflar çekiliyor” dendikten sonra Adana’daki toplantıdan şöyle bahsedilmiştir:

“Adana-Bugün öğleden sonra saat 14 de sayıları binleri geçen kadınlarımız Halkevi’nde toplandı. Halkevi Başkanı Kemal, bu toplantının maksadını anlattıktan sonra Güzin Evren, Esmâ Nayman, Şemsa İscen Türk kadınına da erkekler gibi sayılabilmek ve seçilmek hakkını veren yeni yasanın büyük değerini ve manasını anlattılar ve yeni hakla Türk kadınının yeryüzü kadınlığına güzel bir örnek olacağını söylediler. Sözler uzun ve sürekli alkışlarla karşılandı. Toplantının sonunda Atatürk’e, kurultay başkanı General İsmet İnönü’ye C.H.Fırkası Genel Yazmanı Recep’e saygı ve teşekkür telyazıları gönderilmiştir.”⁴² Ayrıca Siirt’te, Antalya’da, Kilis’te, Zonguldak’ta, Maraş’ta, Ordu’da, Samsun’da, Kars’ta, Denizli’de ve memleketin birçok yerinde bu tarzda toplantılar yapılarak Atatürk’e ve TBMM Başkanlığı’na teşekkür telgrafları gönderilmiştir.⁴³ İstanbullu kadınlar Türk kadınlarının kazandıkları bu haktan dolayı sevinçlerini sadece yurt dâhilinde değil bütün dünyaya da duyurmak istemişlerdir. Bunun için 9 Aralık 1934 akşamı saat sekizde radyo aracılığıyla Aliye Esad Türkçe, Latife Bekir Fransızca, Mihri Pektaş İngilizce, Efzaiyîş Suad Almanca olarak milletvekili seçme ve seçilme hakkının Türk kadınına verilmesinden dolayı memnuniyetlerini gösteren konuşmalar yapmışlardır.⁴⁴

Türkiye’nin ilk kadın milletvekillerinden olan Seniha Hızal da birçok okulda öğretmenlik ve müdürlük yapmıştır. Aynı zamanda Türkiye’nin ilk kadın Milli Eğitim Müfettişi olmuştur.⁴⁵

Türk kadınları seçimlere oldukça büyük bir ilgi göstermişlerdir. Gazetelerde de kadınların seçimlere katılımıyla ilgili haberler yayınlanmıştır.⁴⁶ Bu haberlerin birinde Cumhuriyet gazetesinin 31 Birincikanun 1934 tarihli sayısında milletvekilliği adaylığı için İzmir kadınlarının diğer illere oranla daha çok adaylık başvurusunda bulunarak rekor kırdıkları belirtilmiştir.⁴⁷

Kadınların aday olması yönünde gerek Atatürk’ün teşvikleri gerekse de Türk Ocakları ile Kadınlar Birliği’nin çalışmaları, seçimlere katılan kadın sayısının artmasında önemli etkenlerdir.⁴⁸

Birçok lisede öğretmenlik, müdürlük yapan, Yeni Türkiye Mektebi sahibi ve müdürü olan ve aynı zamanda Türkiye’nin ilk kadın Milli Eğitim Müfettişi olan Seniha Nafiz Hızal da Cumhuriyet gazetesinin kadın sayılabilmek olursa başlıklı

⁴² Zübeyde Terzioğlu, *Basına Göre Türk Kadınının Siyasi Hakları (1930-1935)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s.141.

⁴³ Sevilay Özer, “Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C: XXIX, S: 85, Mart 2013, s. 149.

⁴⁴ Nuray Özdemir, “Türk Kadınına Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınması Üzerine Yapılan Kutlamalar”, *History Studies*, C: 6, S: 5, Eylül 2014, s. 186.

⁴⁵ *Cumhuriyet*, 31 İkincikanun 1935:1.

⁴⁶ *Cumhuriyet*, 7 Teşrinievvel 1934:3.

⁴⁷ *Cumhuriyet*, 31 Birincikanun 1934:2.

⁴⁸ Bulut-Vurmay Güzel, *a.g.m.*, s.9.

anketinde sorulan sorulara şöyle cevap vermiştir:⁴⁹

Cumhuriyet hükümetimizin her alanda olduğu gibi siyasal haklarımızı da tanınması yüreğimde engin sevinçler yarattı. On beş, yirmi yıl önce düşü-müzde görmediğimiz değerlere erdik. Büyük Önder'in gösterdiği ışıklı yolda yürümek ve yurdun dileğini ülkü yapmak, şimdiye kadar kültür yolunda olduğu gibi, bilgilerimi yurda faydalı gördüğüm şeylerle bezen-dirmek ve başarmak isterim.

Vazifede kadın-erkek

Kadın-erkek arasında saylav olsun, memur olsun dilek ve güç yönünden hiçbir fark görmüyorum; yeter ki yurdlarını ve işlerini sevsinler.

Kadın asker olmalı mı?

İstiklâl Savaşımız Türk kadınının yurdunu korumak için yaptığı yarar-lıklarla doludur. Cephaneyi yağmurdan saklamak için çocuğunu açıktta bıra-kan anneleri hatırlamak kâfi. Bence tehlike karşısında kadın, erkek aynı heyecanı duyar, heyecan kuvvet yaratır, şahlandırır. Sinirlerimize bu kuv-vetleri toplamak alışkanlığı verilirse bir dişi aslan kesileceğimize şüphe etmiyorum!

Bekârlık vergisi meselesi

Bekâr erkek ve kadınların sayıları korkulacak kadar çok olduğunu san-mıyorum. Bana, evlenmemeyi isteyenler, bekâr kalmanın zevklerinden ayrılmadıkları için tek kalıyorlar gibi geliyor... Böyleleri evlenseler de çocuk yapmaktan kaçıyorlar. Anadolu'da evlenmeyen, tek kalan pek azdır. Okulumun çevresinde üç, beş işçi oturuyor. Her birinin beşer, altışar çocuğu var. Bunlar sabahları ellerinde çuval veya sepet apartmanlardan atılan külle-rin arasında kömür parçaları araştırmakla vakit geçirirler. Mektebe gitmez-ler, bakılmazlar. Çamur ve soğuk içinde bazen ekmek, yiyecek bulama-yarak aç kalırlar, ölürlere veya yaşarlar.

Bunu bakımsızlığın ve yokluğun içinde bile evlenmekten kaçınmayanlara bir misal olarak söylüyorum. Bekâr kalmalarından korktuklarımız ne kadar ağır vergi de alınsa gene bekâr kalacaklardır.

Kadınlar Birliği için

Yasada kadın-erkek bir olduğuna, siyasal haklarımız tanındığına göre Kadınlar Birliği namındaki kurumun siyasal işlerde çalışmasına lüzum olmadığı düşüncesindeyim.

Milletvekili seçimlerinde aday olanların listeleri 4 Şubat 1935 tarihinde ilan edilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin 5 Şubat tarihli sayısında “*Fırka Saylav Namzedleri Listesi Dün Neşredildi*” başlıklı haberde adaylardan 17’sinin kadın olduğu bildirilmiştir. Haberde, milletvekili adaylarından bazılarının resmi de yayınlanmış ve bu resimde kadın adaylardan Antalya adayı Türkan Baştuğ, Malatya adayı Mihri Pektaş, Trabzon adayı Seniha Hızal, İzmir adayı Benal

⁴⁹ Cumhuriyet, 31 İkcikanun 1935:1,3.

Nevzat ve Erzurum milletvekili adayı Nakiye Elgün de bulunmaktadır.

Seniha Hızal, Türkiye'nin ilk kadın milletvekilleri, milletvekili aday listesinde şu şekilde yer almıştır:

“Trabzon sayılabı adedi:9

*7-Seniha Hızal-kadın-Eski Maarif Umum Müfettişii ve Yeni Türkiye Mektebi müdürü.”*⁵⁰

Milletvekili aday listesi, 5 Şubat 1935 tarihli Kurun gazetesinde “C. H. Fırkası Sayılabı Namzed Listesi” başlığıyla verilmiştir. Haberde Türkan Baştuğ, Nakiye Elgün ve Seniha Hızal’ın resimlerine de yer verilmiştir. Ayrıca “Sayılabı Namzedlerinin Yenileri-Kadınlar” başlığı altında kadın milletvekillerinin listesi yayınlanmıştır.⁵¹

Seçimlerde, Cumhuriyet Halk Fırkası’nın aday gösterdiği kadınların yanı sıra bağımsız olarak adaylıklarını koyan kadınlar da bulunmaktaydı. Cumhuriyet gazetesinin 6 Şubat 1935 tarihli sayısında “Müstakil ve Kadın Namzedler” başlığıyla verdiği haberde Nezihe Muhittin adlı bir bayanın da adaylığını koyduğu belirtilerek “ilk defa sayılabı olacak kadınlarımız kimlerdir?” sorusunu sormuştur. Kadın adaylardan Doktor Fatma Şakir ile Nezihe Muhittin’in de resimlerinin yer aldığı haberde yeni milletvekili adaylarının belirlenmesinden sonra halkın büyük bir heyecanla Cuma günü yapılacak seçimi beklediği bildirilmiş ve 16 tane bağımsız aday seçilmesinin de bu ilgiyi daha da arttırdığı belirtilmiştir. Bu bağımsız adaylıklar için başvurular arasında eski Kadın Birliğı Başkanı, gazeteci ve öğretmen Nezihe Muhittin’in de adaylığını koyduğu belirtilen yazıda Nezihe Hanım’ın adaylığıyla ilgili görüşlerine yer verilmiştir.⁵²

Ayrıca İstanbul’dan bağımsız milletvekili adaylığını koyanlar arasında Şaziye Berrin adlı bir bayan da vardır. Şaziye Berrin, Almanya ve Fransa’da eğitimi gördükten sonra memlekete dönmüş, burada da üniversiteye girmiş ve okulu birincilikle bitirmişti.⁵³

Haberin devamında ilk kadın milletvekillerinin özgeçmişleri verilmiştir. Seniha Hızal’ın özgeçmişii de şu şekildedir:⁵⁴

Seniha Nafiz Hızal: 1898’de...doğmuştur. İlk tahsilini İstanbul Fatih Rüştiyesi’nde, orta tahsilini Kız Sanat Mektebinde, yüksek tahsilini de 1918’de Darülfünun Fen Fakültesi’nde yapmıştır.

Darülfünun’un ilk kadın mezunlarındandır. Darülmualimat müdürlüğünde, Erenköy Kız Lisesi müdürlüğünde bulunduktan sonra Maarif Umum Müfettişliğı’ne tayin edilmiştir. Kendisi Türkiye’de ilk defa olarak kadın müfettiş olmuştur.

Bundan sonra İstanbul Kız Muallim Mektebi Müdür Muavinliğı’nde, Bursa Kız Muallim Mektebi müdürlüğünde, Feyziye lisesi müdürlüğünde, Selçuk

⁵⁰ Cumhuriyet, 5 Şubat 1935:1,7.

⁵¹ Kurun, 5 Şubat 1935:1,6,7.

⁵² Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:1.

⁵³ Cumhuriyet, 8 Şubat 1935:6.

⁵⁴ Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:5.

ve Kız Sanat Mektebi müdürlüğünde bulunmuştur. Dört seneden beri de Şişli’de kendi açtığı ilk ve orta tahsilli (Yeni Türkiye) hususi mektebinde müdürlük ve muallimlik yapmaktadır.

Seniha Hızal milletvekili adaylığıyla ilgili olarak gazetenin muhbirine şunları söylemiştir:⁵⁵

Fırkamin ilk kadın saylav namzedleri arasında beni de bulundurmasından çok memnunum. Başlıca gayem her ne şekilde olursa olsun memleketime hizmettir. Ulus benden ne isterse onun vücuda gelmesine çalışacağım. Maarif hayatından ayrıldığıma şüphesiz müteessirim. Fakat büsbütün de alâkamı kesecek değilim.

6 Şubat 1935 tarihli Milliyet gazetesinde ise “*Yeni Saylavlar Cuma Günü Memleketin Her Tarafında Seçilmiş Olacaklar*” başlığıyla verilen haberde kadın milletvekili adayların özgeçmişleri yayınlanmıştır. Ayrıca habere bu adaylardan Benal Nevzat, Seniha Hızal, Türkan Baştuğ, Fatma Şakir ve Mihri Pektaş’ın resimleri eklenmiştir.⁵⁶ Son Posta gazetesinin 6 Şubat tarihli sayısında da “*Saylav Seçimine Doğru*” başlığıyla verilen haberde kadın milletvekillerinin özgeçmişleri yayınlanmıştır.⁵⁷ 6 Şubat 1935 tarihli Kurun gazetesinde de “*C. H. Fırkasınca Gösterilen Kadın Saylav Namzetlerinin Hal Tercümeleri*” başlığı altında kadın milletvekillerinin özgeçmişleri verilmiştir. Habere Benal Nevzat, Mihri Pektaş ve Seniha Hızal’ın resimleri eklenmiştir.⁵⁸

9 Şubat tarihli gazetelerde milletvekili seçimlerinin tamamlanması ve sonuçlarıyla ilgili haberlere yer verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin 9 Şubat tarihli sayısında “*Saylav Seçimi Dün Bitti*” başlığıyla verdiği haberde seçimlerin sonuçlarıyla ilgili bilgiler vermiştir. Seçimlerde özellikle Türk kadının ilk kez seçimlere katılmasının önemiyle ilgili yazılar yer almıştır. Seçim sonuçları da gazetede verilmiştir. Seniha Hızal’a ait seçim sonucu da şu şekildedir:⁵⁹

Trabzon’dan:

Seniha Hızal-kadın-Eski Maarif Umum Müfettişi ve Yeni Türkiye Mektebi Müdürü

28 Şubat tarihli Cumhuriyet gazetesinde de “*Yeni Meclis Üyeleri Ankara’da Toplandı*” başlığıyla verdiği haberde Fırka Grubu’nun Başkanlık Divanı adaylarını tespit ettiği bildirilmiştir. Haberde bazı kadın milletvekillerinin yer aldığı bir resme de yer verilmiştir. Resmin altında da “*Yeni meclisin hususiyetlerinden bir mühimini teşkil eden kadın saylavlardan bazıları: Soldan sağa*

⁵⁵ Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:5.

⁵⁶ Milliyet, 6 Şubat 1935:1,6.

⁵⁷ Son Posta, 6 Şubat 1935:1,11.

⁵⁸ Kurun, 6 Şubat 1935:1,9.

⁵⁹ Cumhuriyet, 9 Şubat 1935:1,5.

Türkan, Seniha Hızal, Fatma Şakir, yukarıda solda Bediz Aydilek, Sabiha Gökçül” yazmaktaydı.

Haberde Meclis’in Cuma günü açılacağı ve bu nedenle milletvekillerinin yüzde doksanının şehre geldiği belirtilmiş ve Ankara caddelerinde yeni milletvekili kadınların dikkat çektiği açıklanmıştır.⁶⁰

İlk kez kadınların da katıldığı Meclis, çalışmalarına 1 Mart 1935’te başlamıştır. Bu dönem seçilen ilk kadın Milletvekillerinin çoğu Milli Eğitim ordusuna mensuptu. Milletvekili seçilen kadınlardan ikisi daha önce Belediye azalığına da seçilmişti. Bunlardan biri İstanbul Genel Meclis Üyesi olan Nakiye Elgün, diğeri ise Adana Meclis Üyesi olan Esmâ Nayman idi.⁶¹

5. dönem kadın milletvekillerimizin bazıları da yerel yönetimlere seçilmişler ve birçok sivil toplum örgütünde çalışmışlardır.

1930 yılında yerel yönetimlere katılma hakkını alan kadınlardan bazıları 5. Dönem milletvekili olarak Meclis’te de görev almıştır. 18 kadın milletvekilinden 4’ünün yerel yönetimlere seçtikleri görülmektedir. Hatı Çırpan milletvekili seçilmeden önce, Kazan Köyü muhtarı olmuştur. Mebrure Gönenç Adana ve Mersin Belediye Meclis üyelikleri, Nakiye Elgün İstanbul Meclisi Umumi Üyeliği ve Encümen Üyeliği, Ferruh Güpgüp Kayseri Belediye Meclisi üyeliği yapmıştır. Encümen Üyeliğine seçilen tek isim, Nakiye Elgün’dür.

İlk dönem kadın parlamenterlerinden Mebrure Gönenç Belediye Meclis üyeliklerinin yanı sıra Körler Okulu ve Körler Derneği Başkanlığı yapmıştır. Kendisinin de görme sorunu olduğu için ülkemize körler alfabetesinin getirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli rol oynamıştır. Mihri İffet Pektaş Kadıköy Fıkraperver Cemiyeti, Hilâli Ahmer ve Himayeyi Eftâl gibi yardım kuruluşlarında görev almıştır. Esmâ Nayman Milletlerarası Kadınlar Konseyi üyeliği ve Türkiye Kadınlar Konseyi Genel Sekreterliği yapmıştır. Nakiye Elgün, İstanbul Vilayeti Umumi Meclis üyeliği, Türkocağı, Halkevi, Kızılay ve Türk Hava Kurumu Yönetim Kurulu üyelikleri ve başkanlıkları, Çocuk Esirgeme Kurumu Merkez Yönetim Kurulu üyeliği ve Topkapı Fakirlere Yardım Kurumu Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Benal Nevzat (İştar) Arıman ise Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlarda görev almıştır.⁶²

2 Mart tarihli gazetelerde de Meclis’in açılışıyla ilgili haberler yer almıştır. Cumhuriyet gazetesinin “*Beşinci Kurultay Dün Toplandı*” başlığıyla verilen haberde ilk defa kadın milletvekillerinin de katıldığı bu tarihi toplantının baştan sona hararetle geçtiği bildirilmiştir. Kadın milletvekillerinin bir arada olduğu bir fotoğrafla, Seniha Hızal ile Türkan Baştuğ’u Meclis’in önünde gösteren fotoğrafın yer aldığı haberde kadın milletvekillerinden ilk yemini Mebrure Gönenç’in ettiği ve çok alkışlandığı söylenmekteydi. Kadınlar yemin ederken tüm Meclis’in bütün kadınları alkışladığı belirtilmekteydi. Kadın milletvekillerinin Meclis’te dikkati çektiği belirtilirken “*Kadın Sayıtlarının*

⁶⁰ *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1935:1.

⁶¹ Terzioğlu, a.g.t., s.176.

⁶² Gökçimen, a.g.m., s.27,28..

Tevazuu” alt başlığıyla devam eden haberde kadın milletvekillerinin her nedense kendilerine verilen milletvekili hakkının karşısında hâlâ çekingen göründükleri ve salonun en arka sıralarında oturmayı tercih ederek yüksek tevazu gösterdikleri yazılmaktaydı. Haberde Ankara milletvekili Satı Hanım hakkında şunlar yazılmıştı:

Kadın sayıtlar arasında en çok nazarı dikkati celbeden Ankara sayıtlı Satı kadın lâciverd bir tayyör giymiş, beyaz yakalı bir gömlek üzerine siyah bir kravat takmış, yanındakilerle köyü hakkında konuşuyordu.⁶³

Meclis’in açılışı 2 Mart tarihli Kurun gazetesinde “*Atatürk İttifakla Cumhuriyeti Seçildi*” başlığıyla verilmiştir. Haberde kadın milletvekillerinin Meclis önündeki fotoğrafları da yer almıştır. “*Toplantı Salonuna Giren İlk Kadın Sayıtlı*” alt başlığıyla devam eden haberde kadın milletvekilleriyle ilgili olarak şu bilgiler verilmiştir:

Toplantı salonuna kadın sayıtlardan ilk giren Fakihe (İstanbul) oldu. Ankara’nın Satı Çırpan’ı da içlerinde olduğu halde bayan sayıtlar toplantı salonunun hiç de yabancıları gibi davranmıyorlardı.

Bununla beraber her bayana eskilerden bir bay sayıtların arkadaşlık ettiği görülmüyordu.

Doktor Fatma Şakir Edirne’nin eski sayıtlı Şeref Aykut’un yanında, insana, baba kız iki sayıtlı duygusu veriyordu.

Mustafa Turgut (Manisa) Benal Nevzat İstar’a arkadaşlığını gösteriyordu. Satı Çırpan, Bay Mümtaz’la birlikte bulunuyordu.

Nakiye Elgün’e (Erzurum) Hakkı Tarık, Bayan Seniha Hızal’a (Trabzon) da Halil Nihat Boztepe refakat ediyordu.

Doktor Fatma Şakir en genç sayıtlı olarak kâtiplik yerini aldı. Doktor Fatma’nın en genç olup olmadığını kim münakaşa edebilir?

And, intihap dairelerinin alfabe sırasıyla oluyordu. İlk intihap dairelerinin alfabe sırasıyla oluyordu. İlk intihap dairesi Afyon’du... İlk yemin eden kadın sayıtlı, Afyon listesinde bulunan Mebrure Gönenç idi; alkışlandı.

Ankara listesinden Satı Çırpan’ın yerli şivesinin bütün hususiyetleriyle gürül gürül ettiği yemin, dört devrede mebus iken iki büküm olup sesini zabıt kâtiplerine güç işittiren erkek sayıtları kıskandırmıştır. Ve gerçekten bütün bayan sayıtlar, Türkanlar, Sabihalar, Mihriler, Nakiyeler, Semihalar hepsi yalnız ilk kadın sayıtlı olduklarından değil, hitabete biraz güç gelen bir şekilde tertip edilmiş olan bu yemin metnini pek mükemmel surette söylemekle alkışlandılar. Yalnız (O da tevekkeli kalbinin heyecanını bildiren bir soyadı almamış!) bir kayseri sayıtlı Ferruh Güpgüp müstesna; en heyecanlı işte bu oldu... Kadın sayıtların da ilk olarak iştirak etmekte oldukları bu toplantı, Millet Meclisi’nin fevkalâde günlerine mahsus bir hava içinde geçmiş ve tam beş saat sürmüştür... Büyük Millet Meclisi’nin çatısı altında ilk olarak yer aldıkları bu toplantıda kadın sayıtların hepsi

⁶³ Cumhuriyet, 2 Mart 1935:1.

başları açık olarak iştirak etmişler ve birçokları siyah kostüm tayyör giymişler ve kravat bağlamışlardı... Bayan Sabiha Büyük Millet Meclisi'nin riyaset divanına giren ilk sayıdır.”⁶⁴

8 Mart 1935 tarihli Cumhuriyet gazetesinde “*Düinkü Meclis İçtimai*” başlığıyla verilen haberde Erzurum milletvekili Nakiye Elgün'ün ilk kadın milletvekili olarak kürsüye çıkarak Başbakan İsmet İnönü'ye güvenoyu veren kadınlar arasında kadınların da bulunduğunu beyan eden bir konuşma yaptığı bildirilmiştir.⁶⁵ Haber, 8 Mart tarihli Ulus gazetesinde “*Kamutay, Düinkü Toplantısında Kabineye Güvenini Bildirdi*” başlığıyla yer almıştır. Meclis'te ilk konuşma yapan Nakiye Elgün'ün konuşmasının ardından encümen seçimleri yapılmıştır. Yapılan seçimler sonucunda kadın milletvekilleri şu encümenlerde görev almışlardır:

Meliha Ulaş: Arzuhal Encümeni, Kâtip

Mihri Pektaş: Kütüphane Encümeni

Fatma Memik: Sıhhat ve İçtimai muavenet Encümeni⁶⁶

Nakiye Elgün: Dâhiliye Encümeni

Sabiha Görkey: Dâhiliye Encümeni

Ferruh Güpgüp: Divanı Muhasebat Encümeni

Fakihe Öymen: Bütçe Encümeni

Bahire Bediz: Gümrük ve İnhisarlar Encümeni⁶⁷

Benal Nevzat: İktisat Encümeni

Esmâ Nayman: İktisat Encümeni

Türkan Baştuğ: Maarif Encümeni

Huriye Baha Önez: Maliye Encümeni

Mebrure Gönenç: Nafia Encümeni

Satı Çırpan: Ziraat Encümeni

Şekibe İnel: Ziraat Encümeni.⁶⁸

Sonuç

Atatürk tarafından kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesinden sonra yapılan 8 Şubat 1935 seçimlerinde 18 kadın milletvekili seçilmiştir. Bu milletvekillerinden biri de Seniha Hızal'dır. Hızal bu seçimde Trabzon'dan milletvekili olmuştur. Milletvekili seçilmeden önce Yeni Türkiye adlı okulda görev yapan Hızal, milletvekilliği süresince Maarif Encümeni'nde görevlendirilmiştir. Sonraki toplantılarda Maarif Encümeni'nde katiplik görevinde bulunmuştur. Vilayet Hususî İdareleri Kanun Lâyihası muvakkat encümeninde, Afyonkarahisar-Karakuyu Demiryolu Hususî Kanun Lâyihasını, Vilayetler Hususî İdareleri Kanun Layihasını, Spor Teşkilatı Ek Kanun

⁶⁴ *Kurun*, 2 Mart 1935:1,4.

⁶⁵ *Cumhuriyet*, 8 Mart 1935:1,8.

⁶⁶ *Ulus*, 8 Mart 1935:1,5.

⁶⁷ *Kurun*, 8 Mart 1935:1,2.

⁶⁸ *Kurun*, 9 Mart 1935:4.

Lâyîhasını, Vilayetler Hususî İdareleri Kanun Lâyîhasını müzakere etmek için kurulan geçici encümenlerde de görev yapmıştır. Ayrıca Erzincan istasyonunun işletmeye açılma töreninde hazır bulunacak heyette de yer almıştır. 13 Haziran 1936 tarihinde toplanan Çocuk Esirgeme Kurumu Umumi Kongresi'ne katılan Hızal, bu kurumun Umumi Merkez Heyeti azalığı görevine seçilmiştir.

Seniha Hızal seçim bölgesinin sorunlarıyla ilgilenmeyi ihmal etmemiştir. Trabzon milletvekilleri ile birlikte 1935 yılında hazırladıkları raporda Trabzon Halkevi'nin iyi çalışmaması nedeniyle buraya iyi çalışacak bir başkanın atanmasının gerektiğinden, selüloz çıkarmaya yarayan çam ağaçlarının burada çok fazla bulunmasından dolayı buraya bir selüloz fabrikasının açılmasının çok faydalı olacağından, il genelinde ilkokulların sayısının çoğaltılmasına ihtiyaç duyulduğundan ve Trabzon Limanı'nın iyileştirilmesiyle taşıma sisteminin gelişebileceğinden bahsetmişlerdir.

Milletvekilliği görevi süresince V. dönemde 1938 senesi Hariciye Vekâleti bütçesi münasebeti ile ilgili oturumda söz almıştır. Seniha Hızal, görev yaptığı süre içerisinde diğer 17 kadın milletvekili gibi, Atatürk'ün Türk kadınına olan güvenini boşa çıkarmamıştır.

KAYNAKLAR

1.Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi:

BCA. 490.01.2.9.15

BCA. 30.11.1.132.24.9

BCA. 30.11.1.135.41.10

BCA. 30.11.1.168.17.15

TBMM Arşivi:

TBMM Arşivi, Seçim Mazbatası, V.Dönem, "Seniha Hızal".

TBMM Arşivi, Tercüme-i Hal Kâğıdı, "Seniha Hızal".

Zabıt Cerideleri:

TBMMZC, V. Dönem, 25.Cilt, 2.Birleşim, 09.11.1936, 2.Oturum, sayfa:12.

TBMMZC, V. Dönem, 25.Cilt, 68.Birleşim, 27.05.1938, 2.Oturum, sayfa:265.

2.Gazeteler

Cumhuriyet

Kurun

Milliyet

Son Posta

Ulus

3.Kitap ve Makaleler

AĞLI, Esra-TOR, Hacer, "Kadın ve Eğitim", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C: 5, Ö. S: 1, Haziran 2016.

AK, Hediye Şirin, “Osmanlı ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadın Hareketleri”, *GÜSBED, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, C: 7, S: 18, Yıl: 2016.

ARI, Kemal, “Atatürk ve Türk Kadınları”, *Bütün Dünya*, S: 2017/5, 1 Mayıs 2017.

AVCI, Müşerref, “Osmanlı Devleti’nde Kadın Hakları ve Kadın Haklarının Gelişimi İçin Mücadele Eden Öncü Kadınlar”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi(TAED)*, S: 55, Erzurum 2016, ss. 225-254.

BALCI, Meral-TUZAK, Mervenur, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Nezihe Muhiddin Özelinde Türk Kadınlarının Siyasi Hakları İçin Mücadelesi”, *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, S: 1, Haziran 2017, ss. 43-51.

BULUT, Sedef-VURMAY GÜZEL, Miray “Ortadoğulu Kadın Gözünden Atatürk Döneminde Kadın Hakları: “Mısır Örneği”, *DTCF Dergisi*, C: 57, S: 1, 2017, ss. 1-49.

C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası 9-16 Mayıs 1935, Ulus Basımevi, Ankara 1935.

DEMİR, Fevzi, “Tarihsel Süreç İçinde Kadın Hakları ve Kadının Çalışma Hayatı İçindeki Yeri”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C: 21, S: 4, Mayıs 2008, ss. 8-24.

DUROĞLU, Sibel, *Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

EROĞLU, Gülçin, *Cumhuriyet Dönemi Kadın Hakları Işığında Öncü Türk Kadın Ressamlar*, Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017.

GÖKÇİMEN, Semra, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, *Yasama Dergisi*, S:10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008, ss. 5-58.

GÖNÜL AKSAK, Aybegüm “Tarihte Türk Kadını”, *Fikir Sanat ve Edebiyatta Töre*, Y: 2, S: 14, Mart 2013, ss. 24-30.

HAMZAOĞLU, Mehtap, “Tanzimattan Erken Cumhuriyet Dönemine Türk Toplumsal ve Siyasal Yaşamında Öne Çıkan Kadınlar”, *Lectio Socialis*, V: 1, I: 1, Januar 2018, ss. 74-92.

İNCE ÇOBAN, İnci, “Türkiye’de Kadın Haklarının Hukuksal Gelişimi”, *International Journal of Academic Value Studies(Javstudies)*, V: 3, I: 16, 2017, ss. 207-213.

KADAN, Nuriye, “Cumhuriyetin Kadın Yönünden Kazanımları”, *8 Mart Dünya Kadınlar Günü*, Haz. İzmir Barosu, İzmir 2015, ss. 46-49.

KARATAŞ, Evren, “Türkiye’de Kadın Hareketleri ve Edebiyatımızda Kadın Sesleri”, *Turkish Studies*, V: 4/8, Fall 2009, ss. 1652-1673.

KAYMAZ, İhsan Şerif, “Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye’de Kadının Toplumsal Konumu”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S: 46, Güz 2010, ss. 333-366.

KILINÇ, Aysun, “Türkiye’de Kadının Siyasette Temsili ve Katılımı”, *Aktüel, Kocaeli Barosu Dergisi*, 2015, ss. 15-38.

KOLAY, Hale, “Kadın Hareketinin Süreçleri, Talepleri ve Kazanımları”, *TMMOB, Elektrik Mühendisleri Odası, Emo Kadın Bülteni*, S: 3, Nisan 2015, ss. 5-11.

METİNTAŞ, Melike, “Erken Cumhuriyet Döneminde Feminizm Hareketlerinin İlerleyen Dönemde Türk Sosyolojisine Yansımaları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, 2018, C: 2, S: 3, 2018, ss. 109-117.

OSMA, Kıvanç, “Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykellerinde Kadın İmgesi”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 30, No:1, Mayıs 2006, ss. 89-107.

ÖZDEMİR, Nuray, “Türk Kadınına Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınması Üzerine Yapılan Kutlamalar”, *History Studies*, C: 6, S: 5, Eylül 2014, ss. 177-191.

ÖZER, Sevilay, “Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C: XXIX, S: 85, Mart 2013, ss. 131-167.

SERTEL, Savaş, “TBMM’de Bir Cumhuriyet Aydını: Dr. Fatma Memik”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C: 32, S: 1, Haziran 2015, ss. 193-204.

ŞAHİN, Yılmaz, “Cumhuriyet Döneminde Kadın Hareketleri”, *Hukuk Gündemi, 8 Mart Kadın Özel Sayısı*, Ankara Barosu, Mart 2018, ss. 50-52.

TERZİOĞLU, Zübeyde, *Basına Göre Türk Kadınının Siyasi Hakları (1930-1935)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

Türk Kadını ve Satı Kadın, Kazan Belediye Başkanlığı, Ankara 2009.

UĞUZ, EKŞİ, Hülya, *Türkiye’de Kamusal Bir Özne Olarak Kadının Siyasetteki Görünürlüğü (Görünmezliği)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2013.

USTA, Veysel-USTA BAKİ, Bahar, “II. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet Döneminde Trabzon’da Kadın”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S: 20, 2016, ss. 225-274.

ÜNAL, Suzan, “12.Arsiulusal Kadınlar Kongresi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C: 9, S: 44, Haziran 2016, ss. 533-561.

4.İnternet Kaynakları:

<http://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/001/414/original/4.jpg?1432049372> 08.12.2017 17.19.

EKLER:

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

İNTİHABI MEB'USAN KANUNUNUN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE
VE KANUNABİR MADDE İLAVESİNE DAİR KANUN

Kanun № : 2598

Kabul tarihi : 5/12/934

Madde 1.- İntihabi meb'usan kanununun maddel ikinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Üyeleri Türkiye devleti halkından her kırk bin nüfusta bir kişi olmak üzere seçilir . Bir intihap dairesinin nüfusu kırk binden aşağı olsa dahi her halde bir Meb'us seçme hakkı olacağı gibi nüfusun kırk binden yukarısı için aşağıdaki gibi muamele yapılır :

Elli beş bine kadar bir , elli beş bin birden doksan beş bine kadar iki , doksan beş bin birden yüz otuz beş bine kadar üç , yüz otuz beş bin birden yüz yetmiş beş bine kadar dört meb'us seçilecek ve bu miktardan ziyadesi bu yolda artırılacaktır .

Madde 2.- İntihabi meb'usan kanununun 5, 11, 16, 23, 58 inci maddelerindeki 18 yaşını bitirenler kaydı 22 yaşını bitirenler şeklinde değiştirilmiş ve bu maddelerdeki (Zükür) kaydı kaldırılarak yerine kadın , erkek konulmuştur .

Madde 3.- Rey verenlerden , rey verirken hüviyet ve şahsiyetleri belli olmayanların rey kabul olunmaz .

Madde 4.- Bu kanun hükümleri neşri tarihinden başlar .

Madde 5.- Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri heyeti memurdur .

TEŞKİLATI ESASİYE KANUNUNUN 10 VE 11 İNCİ
MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA
KANUN

Kanun № : 2599

Kabul tarihi : 5.12.934

Madde 1.- Teşkilatı esasıye kanununun onuncu ve onbirinci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 10.- Yirmi iki yaşını bitiren kadın , erkek her türk Meb'us seçmek hakkını haizdir .

Madde 11.- Otuz yaşını bitiren kadın , erkek her türk Meb'us seçilebilir .

Madde 2.- Bu kanun neşri tarihinden müteberdir .

490	01			29	15
-----	----	--	--	----	----

2

Cumhuriyet'in İlk Kadın Milletvekilleri

1. Mebrure	GÖNENÇ	(Afyonkarahisar)	10. Fakihe	ÖYMEN	(İstanbul)
2. Sabı (Hatı)	ÇIRPAN	(Ankara)	Benal	İŞTAR	(İzmir)
3. Türkan	ÖRS	(Antalya)	11. Nevzat	ARIMAN	(İzmir)
4. Sebiha Gökçül	BAŞTUĞ	(Antalya)	12. Ferruh	GÜPGÜP	(Kayseri)
5. Şekibe	ERBAY	(Balıkesir)	13. Bahire	MOROVA	(Konya)
6. Habice	İNSEL	(Bursa)	Bediz	AYDİLEK	(Malatya)
7. Huriye Öniş	ÖZGENER	(Çankırı)	14. Mihri	PEKTAŞ	(Malatya)
8. Fatma	BAHA	(Diyarbakır)	15. Meliha	ULAŞ	(Samsun)
9. Nakiye	MEMİK	(Edirne)	16. Esmâ	NAYMAN	(Seyhan)
	ELGÜN	(Erzurum)	17. Sabiha	GÖRKEY	(Sivas)
			18. Seniha	HIZAL	(Trabzon)

Kaynak: TBMM ALBÜMÜ, s.97-112

EK2: Aralarında Seniha Hızal'ın da bulunduğu Cumhuriyetin ilk kadın milletvekillerinin fotoğrafları

<http://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/001/414/original/4.jpg?1432049372> 08.12.2017 17.19

T. C.
MAARİF VEKİLLİĞİ
Zatılgarı Direktörlüğü
Sayı: 30

Ankara 7 2193

Özet :

15040

I- Trabzon Sayı 1 İken buseferki tecrübe intihapta seçilmeyen Selçuk Kız Sanat okulu Tabii İlimler Öğretmeni Seniha Hızal açık bulunan üçüncü sınıf Maarif Müfettişliğine 55 lira aylıkla atanması muvafık görülmüştür .

2- Bu kararnamenin icrasına Maarif Vekili memurdur .

11 Temmuz 1939

REİSİCUMHUR

İsmet İnönü

Başvekil
S. P. Akdoğan

Maarif Vekili
Yücel

030 11 1 132 24 9

M. Öney .I/VII/1939

Fon No: 30 11 1 0 - Kutu No: 132 - Dosya No: 24 - Sıra No: 9

EK5: Seniha Hızal'ın Milli Eğitim Müfettişi seçilmesiyle ilgili yazı-A
BCA., 30.11.1.132.24.9

T. C. MAARİF VEKİLLİĞİ
Zat İleri Müdürlüğü
Sayı: 30

T. C. BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara, / / 19
Özet:

Kararname
15386

- 1- Münhal bulunan 70 lira maaşlı ikinci sınıf Müfettişliğe Meslekteki hizmeti yirmi seneyi bulmuş olan Üçüncü sınıf Müfettişlerimizden Seniha Hızal'ın terfian tayini uygun görülmüştür .
- 2- Bu kararnamenin icrasına Maarif Vekili memurdur .

- 6 T.Sani 1939

REİSİCUMHUR

İsmail İsmail

Başvekil

İ. P. Aydoğdu

Maarif Vekili

Yücel

EK6: Seniha Hızal'ın Milli Eğitim Müfettişi seçilmesiyle ilgili yazı-B
BCA. 30.11.1.135.41.10

T. C. MAARİF VEKİLLİĞİ
Zat İleri Müdürlüğü
Sayı: 30/1

T. C. BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara, / / 1944
Özet:

KARARNAME
18738

- 1- Osman Pazarlı'nın öğretmenliğe naklinden dolayı açılan Maarif Vekilliği Teftiş Hey'eti kadrosundaki 80 lira maaşlı birinci sınıf Müfettişliğe, meslekteki ve Müfettişlikteki kıdemine ve teftiş işlerindeki başarısına binaen ikinci sınıf Müfettişlerinden Seniha Hızal'ın naklen ve terfian tayini tensibedilmiştir.
- 2- Bu kararnamenin icrasına Maarif Vekili memurdur.

30 Haziran 1944

REİSİCUMHUR

İsmail İsmail

Başvekil

İ. P. Aydoğdu

Maarif Vekili

Yücel

EK7: Seniha Hızal'ın Milli Eğitim Müfettişi seçilmesiyle ilgili yazı-C
BCA. 30.11.1.168.17.15